

ESTUDI DE CASOS

EINES PER A LA SEVA APLICACIÓ

GIDASRES

M. Elias, S. Eizaguirre, X. Martínez, N. Vallès,
J. Recasens, A.B. Cano, D. Casassas , F. López

El mètode de casos

- o Eina útil per a la resolució de problemes
- o Procediment indicat per al treball col·laboratiu
- o Recurs idoni per al treball professional
- o Instrument per a l'aprofundiment curricular

Tipus de problemes

o Convergents

o Divergents

Problemes convergents

- o Tenen solució única. Poden també plantejar un dilema.
- o Quan més intensament s'estudien, i més característiques i condicions es tenen en compte més convergeixen les possibles solucions.

Exemple: Quin és el camí més ràpid per anar de Barcelona a Bilbao?

Problememes divergents

- o Tenen moltes solucions possibles.
- o Quan més intensament s'estudien – característiques, condicions, etc. – més solucions apareixen.
- o La solució més adequada depèn dels criteris de valoració dels professionals respecte dels factors que hi intervenen.

Exemple: Quina és la millor manera d'abordar en un claustre d'un centre educatiu un problema d'indisciplina?

Elements bàsics d'un cas

- o Els destinataris
- o Els objectius
- o El relat
- o Les preguntes
- o Les activitats de seguiment

Els destinataris

- o És important pensar a qui va dirigit el cas i amb quin objectiu.
- o En els casos utilitzats com a eina docent cal partir sempre dels coneixements i experiències prèvies de l'alumnat i l'objectiu didàctic que es pretén aconseguir.
- o En els casos utilitzats com a eina de recerca i avaluació cal sempre partir de l'experiència per enforçar bé tant el contingut del relat com les preguntes crítiques a fi de que contribueixen avançar en la recerca.

Els objectius

- o És important considerar l'objectiu o objectius que es volen aconseguir en el plantejament i resolució del cas.
- o En els casos utilitzats com a eina docent l'objectiu bàsic que és específicament curricular permet complementar-ho amb objectius que permetin treballar competències transversals o específiques.
- o En els casos utilitzats com a eina de recerca i avaluació l'objectiu és doble ja que l'alumnat adquireix la pràctica de treball amb una nova eina i a l'hora li permet aprofundir en el seu tema de recerca.

El relat

- o Es tracta de descriure amb estil narratiu una situació real o fictícia que alhora representi fenòmens o fets socials objectivables.
- o Es pot basar en conceptes, aspectes o situacions que volen treballar-se en profunditat, en una aula, en una sessió o en un equip de treball.
- o Els problemes divergents donen més marge de treball i generen millors resultats, malgrat cal dedicar-hi més temps.

Les preguntes

- o Es plantegen unes preguntes que han de ser formulades perquè generin reflexió sobre la problemàtica que planteja el cas.
- o Cal tenir present que el relat ha de contenir tota la informació requerida per poder contestar les preguntes amb rigor, sense suposicions que distreuen l'atenció principal del cas.
- o En el cas d'utilitzar-les com a recurs docent no es tracta de demanar cap resposta específica que parteixi de recordar una informació, no és cap examen.

Com han de ser les preguntes?

- o Curtes
- o Clares
- o Precises
- o Adaptades a cada cas
- o Dirigides al nucli central del problema plantejat

Tipus de preguntes

o Obertes:

o Qui? Què? On? Quan? Com? ...

o Tancades:

o Que requereixen una resposta curta.

Ordenar les preguntes

- o Per fer evident tota la informació disponible
  - o Preguntes que obliguen a cercar el què, el com, el quan,...
- o Per buscar les causes
  - o Preguntes que comencen amb: Per què?
- o Per proposar solucions o alternatives
  - o Preguntes precedides de: Com (Com resoldria el grup...?)
- o Acció (si és necessari)

Activitats de seguiment

- o La manera com es planteja el cas ha de **motivar** l'interès per saber més, per aprofundir en una matèria, una temàtica, un context, etc...
- o Té interès proposar activitats, com lectures o cerques posteriors que facin créixer el **coneixement** tant del tema proposat com dels que puguin sorgir en el debat amb grup.
- o Es poden proposar **solucions alternatives** perquè existeixen diferents visions teòriques sobre el tema o per crear empatia i resiliència cap a les situacions treballades.

Els casos com a eina docent

- o Elements bàsics
- o Criteris per triar i/o construir un cas
- o Efectes
- o Procés d'utilització

Elements bàsics

- o L'enunciat del cas ha de descriure els símptomes del problema o problemes plantejats, l'objectiu pretès, o la matèria objecte d'estudi.
- o El grup ha de reflexionar i indagar, formulant-se preguntes i identificant possibles respostes.
- o Acceptades les causes han d'elaborar propostes fonamentades en els seus coneixements sobre el tema.

Criteris per triar i/o construir un cas

- o **Concordança amb els temes del currículum** → Concordança que no vol dir correspondència. És important deixar portes obertes a lectures complementàries...
- o **Qualitat del relat** → Tant pel que fa a la seva trama com l'estructura. Així suscita interès, estimula la reflexió i promou la necessitat de saber-ne més.
- o **Lectorabilitat** → Vetllar per tal de que s'adeqüi als nivells de lectura i comprensió dels estudiants, trobant un equilibri entre aquells casos massa complexos o massa senzills.
- o **Emotivitat del relat** → si el relat té la capacitat de despertar certs sentiments en els alumnes (preocupació, afecte...), així poden vivificar fets i conceptes, moltes vegades revisats teòricament. L'emotivitat és clau per connectar els educands amb el contingut, però sense adoctrinament.

(Wassermann, 1999)

Efectes

- o **Aprenentatges significatius**, l'alumnat utilitza coneixements previs per l'anàlisi del problema i la proposta de solució facilita la generació de conceptes inclusors.
- o **La retenció de la informació**, els coneixements adquirits l'assoleixen al discutir i exemplificar.
- o El desenvolupament de diversos **estils d'aprenentatge** (actiu, reflexiu, seqüencial, intuïtiu, etc.)
- o La **comprensió dels problemes** divergents i l'adopció de solucions mitjançant la reflexió i el consens.
- o L'**aprenentatge en grup** i el **treball en equip**.
- o El desenvolupament de la **competència de transferència del coneixement** (aplicar continguts treballats a classe a una simulació de la pràctica professional).
- o Foment de l'**autonomia** en el procés d'aprenentatge, d'anàlisi i de presa de decisions.

Procés d'utilització

- o Formació de petits grups (de 4 a 5 persones), es dóna un temps perquè l'alumnat estudi el cas i es plantegi les preguntes, primer individual i després en petit grup. L'alumnat ha de sentir-se lliure per poder desenvolupar totes les seves habilitats i propiciar la màxima participació.
- o Es tracta de compartir i contrastar idees, punts de vista divergents i aportar alternatives.
- o El professorat recolza els grups que ho sol·liciten, acompanya i guia a l'estudiant en el procés, però evitant donar respostes i orientacions massa directives.

- o Es posa en comú el treball dels petits grups, es contrasten les respostes. En general unes respostes són més concretes i altres més generals o més àmplies o més específiques en funció de l'experiència prèvia de l'alumnat. Si hi ha molt acord reforcen la pròpia opinió i les diferències són font de reflexió i debat.
- o El professorat facilita i modera la reflexió assegurant que es tracta el tema amb la profunditat requerida, afegint noves preguntes si cal i dirigint sempre el debat cap a les qüestions rellevants.
- o Finalment es pot fer una síntesis que vinculi la teoria, les seves experiències, i el debat aconseguit, tenint clar que existeixen diferents solucions a un mateix problema. En funció del grup, i de la preparació caldrà una feina prèvia per obtenir informació o una posterior amb activitats de seguiment.

Els casos com a eina de recerca i avaluació

- o Elements bàsics
- o Efectes
- o Procés d'utilització

Elements bàsics

- o L'alumnat ha de conèixer bé les parts del procés abans de poder construir un cas per oferir-lo a la resta del grup.
- o Cal haver treballat en casos descrits per poder descriure'n algun.
- o És molt interessant plantejar-se en forma de cas un problema o situació que es coneix, s'està treballant o fent recerca o s'hi està implicat.

Efectes

- o Posar-se en el lloc d'un professional.
- o Plantejar-se una situació real amb unes altres condicions.
- o Compartir el coneixement i l'experiència.
- o Aprofundir en aspectes de la pròpia recerca des d'una altra perspectiva.

Procés d'utilització

Quatre grans moments:

- o 1.- Familiaritzar a l'alumnat amb aquest tipus de metodologia, resolució de casos a l'aula.
- o 2.- Facilitar la informació bàsica del procés per a la redacció d'un cas: els destinataris, els objectius, les preguntes, etc.
- o 3.- Primera redacció dels objectius i dels destinataris. Redacció del relat i les preguntes en funció dels objectius.
- o 4.- Presentació al grup i recollida d'aportacions de la resta de companys que faciliten la millora del cas i que interroguen a l'autor respecte de la informació donada, les preguntes fetes i especialment constatar si s'han aconseguit els objectius.

Els casos com a eina d'innovació docent

- o El grup GIDASRES (Grup d'Innovació Docent per a l'Anàlisi Sociològica de la Realitat Educativa i Social) del Departament de Teoria Sociològica, Filosofia del Dret i Metodologia de les Ciències Socials de la Universitat de Barcelona utilitza aquesta metodologia en la seva experiència d'innovació docent. En l'article (Elias et al, 2014)* es relata l'experiència desenvolupada durant el curs 2013-14 i es recullen les aportacions de la retroacció de l'alumnat al final del curs.
- o L'alumnat reconeix que aquest tipus de plantejament pedagògic garanteix la motivació cap els temes tractats i propicia seguretat i autoconeixement. També expressen que el treball a l'aula amb casos desenvolupa la seva capacitat de raonament i d'estructurar el treball per arribar a una solució. Diuen també que els serveix per revisar, interioritzar i contextualitzar els coneixements tot aplicant-los.

* Elias Andreu, Marina; Eizaguirre Anglada, Santiago; Vallès Peris, Núria; Martínez Celorrio, Xavier; Recasens Guitart, Josefina; López Palma, Fernando. (2014). *L'estudi de casos: experiència d'aplicació d'una metodologia docent fonamental per a la formació dels professionals de l'educació*. Universitat de Barcelona. INNOVADOC. En línia: <http://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/56288> (Consultat 12/11/2014)

Bibliografia

- o Díaz, Miguel (coord.) (2006). *Metodologías de enseñanza y aprendizaje para el desarrollo de competencias*. Madrid. Alianza Editorial.
- o EXCELCON (Excelencia e innovación en el proceso de aprendizaje del proceso proyecto-construcción en la ingeniería civil. *El estudio de casos como método de enseñanza.*). Universitat Politècnica de València (En línia) Disponible a: <http://excelcon.blogs.upv.es/tag/ernesto-de-los-reyes/> (consulta: 6/10/2014)
- o Karl-Heinz Flechsig y Ernesto Schiefelbein. *20 modelos didácticos para America Latina*. Cap. XV. (En línia) Disponible a: http://www.educoas.org/portal/bdigital/contenido/interamer/interamer_72/Schiefelbein-Chapter15New.pdf (consulta: 6/10/2014)
- o Marcelo, C. (1991). *El estudio de casos en la formación del profesorado y la investigación didáctica*. Sevilla: Servicio de publicaciones de la Universidad de Sevilla.
- o Reynolds John I. (1990). *El método del caso y la formación en gestión*. Guía práctica. València. IMPIVA.
- o Wassermann, Selma (1994) *El estudio de casos como método de enseñanza*. Madrid. Amorrortu editores.
- o Wassermann, Selma (1999). “*Los casos como instrumentos educativos*”. *El estudio de caso como métodos de enseñanza*. Madrid. Amorrortu editores.